

Prevenција: Mogu, hoću, djelujem

[CERTIFIKAT KVALITETE RAZINE 2: OBEĆAVAJUĆI PROGRAM]

Provoditelj: Liga za prevenciju ovisnosti

Godina provedbe: 2024

Kratki opis programa

Program selektivne i indicirane prevencije ovisnosti kojim su preventivnim intervencijama obuhvaćeni mladi iz sustava socijalne skrbi, a stručnim edukacijama stručnjaci iz socijalnog, zdravstvenog i pravosudnog sustava i OCD-a.

PRIMARNO OKRUŽENJE U KOJEM SE PROJEKT PROVODI: ZAJEDNICA

Sažetak programa

Program „Mogu, hoću, djelujem“ lokalni je, višekomponentni program selektivne i indicirane prevencije ovisnosti koji se od 2013. godine provodi u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Uključuje individualne i grupne preventivne intervencije, kulturno-edukativne aktivnosti te edukaciju stručnjaka iz više sektora. Temelji se na odnosu rizičnih i zaštitnih faktora, promjeni normativnih stavova i uvjerenja, razvoju socijalnih vještina i uspostavi pozitivnih odnosa. Program se provodi uz sudjelovanje svih ključnih dionika u zajednici s ciljem smanjenja incidencije ovisnosti kod mladih iz sustava socijalne skrbi.

Dobna skupina: 15 – 22 godine.

Ciljana skupina: mladi iz sustava socijalne skrbi, stručnjaci iz sustava socijalne, zdravstvene i pravosudne skrbi te organizacija civilnog društva.

Okruženje provedbe programa: zajednica.

Razina/e intervencije: selektivna prevencija, indicirana prevencija.

Ključne riječi: prevencija, mladi u riziku, socijalna skrb, životne vještine, savjetovanje, zajednica.

1. Županije provedbe

Splitsko-dalmatinska

2. Datum početka i završetka programa

Datum početka: 08.09.2013

Datum završetka: 17.07.2025

3. Ostvaruje li program formalno partnerstvo u zajednici

da

4. Ako da, s kim (suradnik u provedbi)

Centar za pružanje usluga u zajednici Split, Centar za pružanje usluga u zajednici Maestral, Hrvatski zavod za socijalni rad

5. Dosadašnja iskustva udruge/institucije u provođenju istog ili sličnih programa

Mjesto provedbe programa: Splitsko-dalmatinska županija

Godina u kojoj se program provodio:

Broj obuhvaćenih korisnika:

6. Je li program originalno autorsko djelo nositelja ili je preuzet za korištenje uz dozvole autora

Izvor programa: Originalni program

Originalni naziv programa na jeziku s kojeg je preuzet:

7. Razina preventivnih intervencija

Selektivna

8. Okruženje na koje je program primarno usmjeren

Zajednica

9. Rizični i zaštitni čimbenici na koje program cilja

Rizični čimbenici: Na razini pojedinca su: rano antisocijalno ponašanje, pušenje, pijenje alkohola, rana uključenost u spolne odnose, rani početak korištenja ilegalnih droga, eskalacija korištenja sredstava ovisnosti, pozitivna očekivanja od sredstava ovisnosti, povijest problema u ponašanju.

Na razini osobnosti: stres, depresivnost, agresivnost, impulzivnost/hiperaktivnost, antisocijalna ličnost, traženje uzbuđenja, problemi mentalnog zdravlja.

Na obiteljskoj razini: roditeljsko korištenje sredstava ovisnosti i delinkventno ponašanje, loš nadzor roditelja, odbijanje od strane roditelja, niska privrženost roditelj-dijete, loše vještine postavljanja pravila i granica, obiteljski konflikti/rastava, predispozicija/roditelji ovisnici, niska očekivanja od strane roditelja, obiteljski problemi uključujući nezaposlenost.

Na obrazovnoj razini: loše školsko postignuće, niski obrazovni ciljevi, loša povezanost sa školom, odsustvo s nastave, izbjegavanje nastave i napuštanje škole, niska formalna podrška.

Na razini škole: antisocijalno ponašanje, akademski neuspjeh, nedostatak privrženosti školi.

Zaštitni čimbenici: U zaštitne čimbenike pripadaju: ženski spol, jaka povezanost s roditeljima, dogovori s obitelji, otpornost i pozitivan temperament, podrška obiteljskog okruženja, zdrava vjerovanja, jaki vanjski sustav podrške koji jača individualne napore za sučeljavanje sa rizicima i različitim vrstama stresa, prosocijalna orijentacija, sposobnost za prilagođavanje i oporavak, vještine rješavanja socijalnih problema (Williams, Ayers, Arthur, 1997 prema Bašić, 2001).

Uz gore navedene čimbenike, navode se još i inteligencija, socijalne vještine, prosocijalne grupe vršnjaka, akademsko postignuće i samodisciplina kao zaštitni čimbenici za poremećaj u ponašanju (vladanju) (Bašić, 2001). I na kraju, kao zaštitni čimbenik kod djece i mladih navodi se negativan stav prema rizičnim ponašanjima, no unatoč tome što negativni stavovi jesu jaki zaštitni čimbenik istraživanjem je utvrđeno da oni ne utječu dovoljno na „neupuštanje“ u rizična ponašanja (Bašić, Ferić-Šlehan, Kranželić-Tavra, 2007).

10. Procjena potreba

Način provedbe: Rezultati trećeg ciklusa istraživanja "Rizična ponašanja djece i mladih u Splitsko-dalmatinskoj županiji", koje je Služba za mentalno zdravlje NZJZ SDŽ provela 2019. godine među oko 1700 učenika osmih razreda osnovnih škola te svih razreda srednje škole u toj županiji, i to prema ESPAD metodologiji pokazuju da je situacija među mladima u Splitsko-dalmatinskoj županiji slična, a u nekim segmentima kad je u pitanju konzumiranje alkohola, cigareta i marihuane i nešto bolja od prosjeka Hrvatske iz ESPAD istraživanja. Međutim, posljednjih pet godina spustila se dobna granica započinjanja konzumiranja psihoaktivnih supstancija, i to sa 16 na 13 godina, kad mladi počinju konzumirati alkohol, cigarete, marihuanu, a s 14 godina i speed. Rezultati pokazuju kako je:svaki peti učenik

zapalio je prvu cigaretu s 13 i manje godina; 31,37 % konzumiralo je barem jednu cigaretu u posljednjih mjesec dana; 38,3 % učenika s 13 i manje godina popilo je pivo, vino 27,5 %, a žestoka pića oko 20 %;barem jednom u životu pilo je 62,66 % učenika osmih razreda te 95,62 % maturanata; 44,6 % ispitivanih učenika opilo se barem jednom u životu (10,4 % učenika osmih razreda, 71 % maturanata); marihuana najpopularnija ilegalno sredstvo ovisnosti među mladima; najmanje jednom u životu marihuanu je probalo 6,64 % učenika osmih razreda te gotovo polovica maturanata (oko 46 %);oko 7 % učenika i 2,33 % učenica: dob prve konzumacije marihuane s 13 i manje godina; svaki peti muški maturant (19,6 %) uzeo je marihuanu 40 i više puta u životu; gotovo polovica svih učenika (oko 45 %) kaže kako marihuanu može nabaviti vrlo lako; bez problema je nabavi oko 10 % učenika 8. razreda osnovne škole. Očekivani rezultati: Sukladno općem i posebnim ciljevima provedbom projekta osigurat će se kontinuitet provedbe prevencije ovisničkih i drugih rizičnih ponašanja u ustanovama socijalne skrbi u kojima odrastaju mladi s problemima u ponašanju i oni bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

Dugoročno će se provedbom programa ojačati kapaciteti u zajednici za provedbu programa selektivne i indicirane prevencije, stvoriti će se model suradnje i deinstitucionalizacije djece i mladih smještenih u ustanovama socijalne skrbi koji će, ovisno o postignutim rezultatima, moći prilagođavati i primjenjivati i u drugim ustanovama socijalne skrbi izvan županije.

Osigurat će se kontinuitet provedbe preventivnih programa i minimalni standardi prevencije ovisnosti u ustanovama socijalne skrbi u kojima odrastaju djeca i mladi s problemima u ponašanju i oni bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Povećat će se suradnja jedinica lokalne i regionalne samouprave, zdravstvenih, socijalnih i pravosudnih ustanova i organizacija civilnog društva.

11. Trajanje programa

Trajanje jednog ciklusa programa u tjednima:

12. Ciljevi programa

Opći: Opći cilj programa je doprinijeti smanjenoj incidenciji ovisnosti među mladima iz sustava socijalne skrbi sinergijskim djelovanjem lokalne mreže ključnih dionika u implementaciji preventivnih intervencija na selektivnoj i indiciranoj razini na području Splitsko-dalmatinske županije.

Specifični: Specifični ciljevi programa su:

- 1.Postignuta je promjena stavova i uvjerenja ciljane populacije u očekivanjima učinaka konzumacije u odnosu na kanabis, amfetamine, kokain i halucinogene droge.
- 2.Unaprijeđene su socijalne vještine ciljane populacije u konstruktima samoregulacije, odolijevanja vršnjačkom pritisku i kritičkog razmišljanja.
- 3.Povećani su profesionalni i osobni kapaciteti djelatnika socijalnih, zdravstvenih, pravosudnih ustanova i OCD-a koje pružaju usluge ciljnoj populaciji i unaprijeđeno je djelovanje lokalne mreže dionika u provedbi preventivnih intervencija na selektivnoj i indiciranoj razini.

13. Ciljana skupina

Osnovna škola, Srednja škola

14. Korisnici programa

Opis korisnika: Korisnici programa su mladi s problemima u ponašanju: korisnici Centra za pružanje usluga u zajednici Split, korisnici Hrvatskog zavoda za socijalni rad Županijske službe Splitsko-dalmatinske županije, korisnici Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije koji iskazuju potrebu za savjetodavnim grupnim radom te mladi bez odgovarajuće roditeljske skrbi iz Centra za pružanje usluga u zajednici Maestral. Mladi s problemima u ponašanju – dobi od 15 do 19 godina. Heterogene su spolne strukture s nešto većim udjelom muške populacije (70%). Obrazuju se u različitim obrazovnim programima, a dio njih nije u sustavu obrazovanja. Broj korisnika na godišnjoj bazi:

15. Metode korištene u programu

Savjetovanje, Predavanje, Radionica

16. Program je evaluiran

da

17. Vrsta provedene evaluacije

Da - Evaluacija učinka

18. Metoda evaluacije

Uključenost i zadovoljstvo korisnika mjerimo evaluacijom svakog susreta koju provode voditeljice aktivnosti – liste prisutnih i evaluacija svakog susreta koja može utjecati na promjene aktivnosti u svrhu zadovoljavanja potreba korisnika. Informacije o kvaliteti programa pružit će nam informacije o zadovoljstvu korisnika programom i njihovom osjećaju subjektivne dobrobiti. Ova razina evaluacije će se provesti i kroz fokus grupe s sudionicima programa.

Tijekom programa provodi se unutarnja procesna evaluacija i monitoring. U praćenju provedbe i vrednovanju ovog projekta koristit ćemo kvantitativne i kvalitativne metode (upitnici zadovoljstva, evidencija broja korisnika, evidencija broja održanih aktivnosti, aktivna participacija korisnika, preporuke korisnika). Postignute rezultate mjerimo u odnosu na zadane rezultate (ostvareno vs. planirano) i dinamički plan provedbe aktivnosti te na taj način mjeriti uspješnost provedbe.

19. Evaluatori

Unutarnji i vanjski

20. Najvažniji rezultati evaluacije

Od početka provedbe do sada u tri navrata je provedena vanjska nezavisna evaluacija učinka.

Rezultati treće evaluacije:

Rezultati ukazuju na generalno visoku zastupljenost obilježja koja doprinose učinkovitom svakodnevnom psihosocijalnom funkcioniranju – mladi se procjenjuju relativno visoko samoučinkovitima, imaju umjereno visoko samopoštovanje, te procjenjuju usvojenost emocionalnih i interakcijskih vještina. No, ove nalaze je potrebo vrlo oprezno interpretirati iz nekoliko razloga. Prije svega, riječ je o izuzetno maloj skupini korisnika te ne možemo generalizirati rezultate. Također, kao što smo vidjeli iz opisa uzorka, značajan udio mladih korisnika CZPUZ već je pohađao programe „Lige za prevenciju ovisnosti“ i vrlo vjerojatno ovakve pokazatelje možemo i tome pripisati, što je svakako pozitivno. Provedeno je ispitivanje u početnoj točki međutim zbog velike fluktuacije korisnika tijekom te godine provedbe nismo uspjeli dobiti rezultate post testa. Po završetku programa, sudionici su zamoljeni da procjene vlastitu subjektivnu dobit i korisnost programa kroz set pitanja u kojima su procjenjivali vlastitu dobit od programa, različite aspekte programa i vlastiti ukupni doživljaj. Kada je riječ o njihovoj subjektivnoj dobiti, vidimo da ju procjenjuju vrlo visokom Točnije, procjenjuju da je program u potpunosti pomogao da nauče prepoznati vlastite osjećaje (5.00), u velikoj mjeri da nauče “kontrolirati” svoje osjećaje (4.66) i da bolje razumiju vlastite osjećaje (4.33). Druga područja psihosocijalnog funkcioniranja također postižu relativno visoke vrijednosti. Nadalje, korisnici su u velikoj mjeri procjenjuju radionice zanimljivima i korisnima (4.66), a u maloj mjeri napornima ili dosadnima. Slično je i s materijalima koji su im zanimljivi, korisni i upotrebljivi (prosječne vrijednosti su oko 4.5). U odnosu na navedeno, ne čudi da su korisnici u velikoj mjeri generalno zadovoljni programom s posebnim naglaskom na radionicama (5.00) i voditeljima (5.00). Svi bi u potpunosti preporučili program prijateljima i izuzetno im se svidjelo sudjelovati u programu (5.00). Drugi aspekti također postižu visoke vrijednosti, a među najnižim (iako i dalje umjereno visokima) se ističu tvrdnje usmjerene na generalno unaprjeđenje zadovoljstva (3.33) i poboljšanje odnosa među članovima grupe (3.66). Vidimo da su u velikoj mjeri zadovoljena ključna obilježja učinkovitih intervencija. Također, procjena dobiti i zadovoljstva programom kod obje je skupine korisnika vrlo visoka – u velikoj su mjeri zadovoljni, procjenjuju ga korisnim te bi ga

preporučili svojim prijateljima.

No, postoji i prostor za unaprjeđenje. To se, prije svega odnosi na ulaganje napora u uključivanje većeg broja korisnika. Iako je ovaj program sadržajno i izvedbeno u skladu sa standardima kvalitete, nije moguće utemeljeno zaključivati o njegovoj učinkovitosti. Naime, u samom programu je sudjelovao mali broj korisnika, a uslijed osipanja, anketni upitnik u drugoj vremenskoj točki ispunila je tek nekolicina. Stoga, kada je riječ o evaluaciji učinka, za korisnike Centra za pružanje usluga u zajednici, nemamo adekvatne pokazatelje. Za volontere, pak, imamo rezultate koje je potrebno interpretirati s oprezom (zbog malog uzorka) i koje je svakako potrebno u budućnosti provjeriti. U tom smislu, predlažemo implementaciju programa „Trening socijalnih vještina“ i u budućnosti uz širenje baze korisnika koji su program završili, kako bi se mogla napraviti sveobuhvatna evaluacija učinka. S obzirom na obilježja programa, za očekivati je da će se pozitivni trendovi koji se naslućuju iz prikazanih rezultata u ovom izvještaju, i potvrditi.

21. Program je promoviran u okviru medijske kampanje na nacionalnoj i/ili lokanoj razini

Promoviran:

Sadržaj i tijek kampanje:

22. Ukupni proračun programa za jednu godinu provođenja (HRK)

23. Izvori financiranja

Vlastita sredstva (HRK):

Gradsko financiranje (HRK):

Županijsko financiranje (HRK):

Nacionalno financiranje (HRK):

Drugi izvori (HRK):